

مهدی خدادادی
آموزگار - آموزش و پرورش بوشهر
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی

تدوین محتوای آموزش الکترونیکی بر اساس مدل‌های سواد اطلاعاتی

اشاره

در شماره قبل توضیح دادیم که برای آموزش سواد اطلاعاتی افراد، لازم است استانداردها و شاخص‌هایی را در قالب برنامه درسی ارائه و به صورت نظام‌مند، بهینه‌سازی و اجرا کنیم. در این رابطه مطالبی درباره اجزای محتوای آموزش الکترونیکی، الگوی پیشنهادی در تدوین محتوای آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی و مدل‌های سواد اطلاعاتی در جهان را شرح دادیم. اینک در این مقاله به شرح مدل‌های هفت‌گانه سواد اطلاعاتی می‌پردازیم.

یکدیگر ارتباط بگیرند و تجربه‌های اجتماعی مفید داشته باشند.

مدل‌های هفت‌گانه سواد اطلاعاتی

«مدل عقلانی سواد اطلاعاتی» طرح یا نقشه‌ای است مرکب از روش‌های گوناگون برای تجربه مناسب فعالیت‌های مربوط به سواد اطلاعاتی. همچنین، این مدل که منعکس‌کننده تجربه‌های نظام‌های آموزشی گوناگون است، مرحله‌ای به این شرح دارد:

مرحله اول تجربه فناوری اطلاعات (IT)

از فناوری اطلاعات در جهت آگاهی و استفاده از علوم مختلف استفاده می‌شود. این فناوری به یادگیرندگان کمک می‌کند تا با

نهایت هم به استفاده از اطلاعات منجر می‌شود.

مرحله چهارم

کنترل اطلاعات

در این مرحله یادگیرنده به تشخیص اطلاعات مرتبط و مورد نیاز و نیز مدیریت اطلاعات می‌پردازد و سپس با استفاده از رایانه، علاوه بر ایجاد ارتباط بین اطلاعات، تحقیق، پروژه و استفاده‌کنندگان، ارتباطی درونی بین اطلاعات و قسمتی از پروژه ایجاد می‌کند.

مرحله پنجم

تفکر انتقادی

در این مرحله نکات زیر مورد توجه قرار می‌گیرند:

- تأکید بر یادگیری؛
- تدوین چشم‌اندازی شخصی با استفاده از دانش به‌دست آمده؛
- تجزیه و تحلیل انتقادی و ارزیابی مطالب.

مرحله ششم

بسط دانش

بسط دانش مستلزم کسب تجربه‌های جدید به‌همراه تدوین رویکردها، وظایف و راه‌حل‌های نوین است که این خود به میزان دانش و اطلاعات شخصی و خلاقیت و نوآوری‌های شخصی یادگیرنده بستگی دارد.

مرحله هفتم

فرزانگی

در نهایت، آخرین مرحله، به فرزانگی و شکل‌گیری بینش و معرفت در یادگیرندگان می‌انجامد. در این مرحله کیفیت ویژگی‌های شخصی فرد ارتقا می‌یابد، چنانکه از آگاهی‌ها و دانش خود برای سودمند ساختن دیگران و تعالی جامعه استفاده می‌کند. این دانش، دانشی است که با ارزش‌های اخلاقی و صفات مورد تحسین جامعه غنی و پر بار شده است (بروس، ۲۰۰۳).

مرحله دوم

بررسی منابع اطلاعات

این مرحله شامل «کتاب‌شناسی»، فهرست‌بندی و سازمان‌دهی اطلاعات شنیداری، نوشتاری، تصویری و چندرسانه‌ای و در نهایت، ارزش‌گذاری بر اطلاعات با استفاده از فناوری اطلاعات است.

مرحله سوم

تجربه فرایند اطلاعات

در این مرحله فرایند اطلاعات شامل حل مسئله و تصمیم‌گیری در مورد اطلاعات و مستلزم کشف نیازهای شخصی با استفاده از هنر خلاقیت و نوآوری است. در

گروه‌های متفاوت نیز لازم است
طراحان نرم‌افزارها، معیارهایی
چون نژاد، طبقه و جنسیت را
لحاظ کنند تا بتوانند با بهره‌گیری
از شیوه‌های گوناگون، فضای
گفت‌وگو میان فراگیرندگان دارای
مواضع متفاوت را فراهم سازند.

جدید داشته باشند. لذا، تدوین مدلی
به‌منظور توسعه آموزش الکترونیکی
برنامه درسی مهم‌ترین گام در تجهیز
منابع انسانی این عصر است.

در ضمن در جهت به‌کارگیری
صحیح آموزش الکترونیکی برنامه
درسی در نظام آموزشی، توصیه‌های
زیر را می‌توان به برنامه‌ریزان درسی
و متخصصان تربیتی ارائه کرد:

- اهداف، محتوا و روش‌های
به‌کارگیری فناوری اطلاعات برای
هر گروه اجتماعی و فرهنگی با
گروه دیگر متفاوت است و حتی با
نگاهی دقیق‌تر، برای هر دانش‌آموز
منحصر به فرد است. از این رو
باید در طراحی برنامه درسی از
رویکردهای جهانی پرهیز کنیم
و موقعیت خاص کشورمان را
در زمینه آموزشی، فرهنگی و
اجتماعی مدنظر قرار دهیم.
- برای دستیابی به اهداف آموزشی
گروه‌های متفاوت، نرم‌افزارهای
آموزشی باید طوری طراحی
شوند که هم فرایند یادگیری را به
شیوه‌های گوناگون ارائه دهند و
هم دانش از سوی تک‌تک افراد
ساخته و درک شود. برای دستیابی
به اهداف اجتماعی و فرهنگی

در نتیجه استفاده از سواد
اطلاعاتی، دانش‌آموزان قادر خواهند
بود از اطلاعات به طرز مؤثری در
بافت‌های متفاوت علمی، اجتماعی و
فرهنگی بهره بگیرند، به‌طور اجتماعی
مفهوم سواد و موضوعیت آن را
برای انتقال به دیگران درک کنند، و
از اطلاعات به‌دست آمده به‌منظور
رفع مشکلات پیش روی خود یاری
بگیرند. همچنین، با استفاده از مدل
ارائه شده (صورت‌های هفت‌گانه)،
یادگیرندگان قادر خواهند بود از
فناوری اطلاعات در ارتباطات رسمی
و غیررسمی خویش استفاده کنند، به
کنترل و مدیریت اطلاعات به‌دست‌آمده
بپردازند، از فرایند اطلاعات استفاده و
آن را به روز کنند، بر اساس علاقه‌های
خویش، ساخت دانش را خود
به‌وجود آورند، چشم‌اندازی تازه و
افقی جدید پدید آورند، انتقادی و
خلاقانه تفکر کنند و در نهایت آگاهانه
از دانش خویش بهره بگیرند تا برای
دیگران مثمر‌تر باشند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

فناوری اطلاعات شاخه‌ای
از فناوری است که با استفاده از
سخت‌افزار، نرم‌افزار، فکرآزار و
شبکه‌افزار، امکان مطالعه و کاربرد
داده و پردازش آن را در زمینه‌های
مختلف مدیریتی و کاربردی فراهم
می‌سازد و تأثیر شگرفی نیز بر تمام
زمینه‌های علمی، صنعتی، تجاری،
اقتصادی و سیاسی زندگی بشر
امروز داشته است. پشتوانه اصلی
تحقق جامعه اطلاعاتی، نیروهای
انسانی آموزش دیده‌ای است که با
شناخت چارچوب جدید حاکم بر
مناسبات اجتماعی و ویژگی‌های
عصر اطلاعات، توانمندی دستیابی
به اطلاعات مفید، ارزیابی کیفیت
و اعتبار آن‌ها و نیز نحوه به‌کار
بستن آن‌ها را در جهت تولید دانش

منابع

۱. گریسون، د.آ و اندرسون، ت. (۲۰۰۳). یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱، ترجمه محمد عطاران، انتشارات مدارس هوشمند، تهران.
۲. میرزاییگی، محمدعلی و خرازی، سیدکمال و موسوی، سید امین (۱۳۸۸). طراحی الگوی تدوین محتوای الکترونیکی بر اساس رویکرد شناختی برای دروس نظری. فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی، سال سوم، شماره ۱۲.
3. Bruce, Christine. (2003). Seven Faces of Information Literacy (Towards inviting students into new experiences)
4. Clark, C.R, Mayer, R. E. (2004). e-Learning and the Science of Instruction. San Francisco: Jossey-bass Pfeiffer
5. Govindasamy, T. (2002); "Successful Implementation of E-learning Pedagogical Considerations"; the Internet and Higher Education, Vol. 4, pp. 287-299.
6. Joes, L., & Rodrigues, I. (2004). Multimedia Learning in the Digital word. In Brown, A., Davis, N. World Year Book of Education: Digital Technology, Community and Education. London: Routledgefalmer.
7. Mirtu (2003); "A National Plan for Improving Staff Development"; [on Line] Available at: http://www.nsd.org/library/NSDCP_lan.html
8. Quimm (2003); "Developing an ICT Programme"; UNESCO-UNEVOC Bullen; [on line] Available at: <http://www.unevoc.de/programmes/visiomission.htm>.
9. Ralph, Denis (1999) Information Literacy and Foundations for Lifelong Learning, Proceedings of the 4th National Information Literacy Conference, Adelaide, UNISA Library
- 10- Steeve (2003); "Information Literacy Bibliography and Internet Sites"; [On line] Available at: <http://lib.newpaltz.edu/assitancy/tutorials/infolit.html>